

מנה בנתן

שינוי הדף היומי בדרך קצרו

לע"צ מרן רבי יחזקאל בן רבי
יעקב סרנא זצוק"ל
הערוך והנצחת ט"ל 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 34 פרשת שופטים תש"פ

עירובין יד-כ

עשה לחי למבוי והגביהו ג' טפחים מהארץ או שהוא רחוק ג' מהכותל אינו מועיל, ואף לרשב"ג שיש לבוד יותר מג' כאן אינו מועיל כיוון שהוא מחיצה שהגדיים בוקעים בה, רב יוסף אמר בשם רב יהודה בשם שמואל שאין הלכה כר' יוסי בהילמי ובלחיים, ורב הונא בר חנינא אמר לו שרק בהילמי לא פסק שמואל כר' יוסי אך בלחיים פוסקים כמותו כי רבי סובר כמותו, רב רחומי שנה בשם רב שאין הלכה כר' יוסי בהילמי ובלחיים, אמרו לו האם אמרת כך אמר לא, אמר רבא שודאי הוא אמר ואותי הוא לימד כך אך חזר בו כי ר' יוסי נימוקו עמו, ורבא בר רב חנן אמר לאבבי מה ההלכה, אמר לו ראה מה נוהג העולם, ויש שונים שרב חנן שאל את אבבי במשנה של שותה מים לצמאו שלת"ק מברך שהכל ולר' טרפון מברך בורא נפשות רבות והוא שאל את אבבי מה ההלכה וע"ז אמר אבבי ראה מה נוהגים העולם.

דף טו לאבבי לחי שנעשה מעצמו מועיל, ולרבא אינו מועיל אם לא סמך מאתמול לכו"ע אינו מועיל ונחלקו כשסמך עליו מאתמול שלאבבי מועיל כיון שסמכו עליו מאתמול, ולרבא אינו מועיל כיון שלא נעשה לכך, ולכאורה נחלקו גם במחיצה, ויש להוכיח מהמשנה שסוכה שהאילנות דפנות לה כשרה ומועיל מחיצה שנעשתה מעצמה, ויש לדחות ששם מדובר שנטע מתחילה לשם מחיצה והחידוש הוא שלא גוזרים שיבא להשתמש ביו"ט באילן, ואין להוכיח מאילן או גדר או מחיצת הקנים שמועיל משום דיומד שגם שם מדובר שנטעם מתחילה לכך והחידוש הוא שבמחיצת הקנים היה המרחק בין הקנים פחות מג', ואין להוכיח מהמשנה שאילן שסוכך על הארץ ואין נופו גבוה ג' מהקרקע שאפשר לטלטל תחתיו שגם שם מדובר בנטעו מתחילה לכך, ומה שאמר רב הונא בר רב יהושע שאין לטלטל בו יותר מבית סאתים בגלל שהוא דירה שתשמישה לאויר שאין מטלטלים בה יותר מבית סאתים. ויש להוכיח מהמשנה שאם שבת בתל או נקע שגדלו יותר מד' אמות עד בית סאתים, וכן קמה קצורה ושיכולות מקיפות אותה יכול להלך בכולה וחוצה לה אלפיים אמה, ואין לדחות שנעשה מתחילה לכך שתל ונקע אינם מעשה אדם, ויש לומר שלדעת כולם מחיצות נחשבות גם כשנעשו מעצמם ונחלקו רק בלחי, שלאבבי לחי משום מחיצה ולכן מועיל אף כשנעשה מאילו ולרבא לחי משום היכר ומועיל רק כשעשאו בידים, ואין להוכיח מאבני גדר שיוצאות ממנו וההבדל ביניהם פחות מג' לא צריך לחי נוסף ואם ההבדל ג' צריך לחי נוסף, ויש לומר שמדובר בכנאה מתחילה לכך והחידוש הוא שאינם עשויים רק להמשך הבניה, וממה ששנה ר' חייא שכותל שצידו אחד כנוס מחבירו הוא לחי בין אם נראה מבחוץ ושווה בפנים או שנראה בפנים ושווה בחוץ אין להוכיח כאבבי, שניתן לומר שעשאו לכך מתחילה והחידוש הוא שנראה מבחוץ ושווה בפנים נקרא לחי. ויש להוכיח מהמקרה שרב ישב במבוי ורב הונא ישב לפניו ואמר רב למשרתו שיביא לו כד מים ועד שחזר נפל הלחי וסימן לו ועמד במקומו ורב הונא שאל הרי ניתן לסמוך על הדקל כלחי ורב אמר לו שנראה שהתלמיד הזה לא למד כראוי שהרי לא סמכו עליו מאתמול ומשמע שאם סומכים מאתמול זה מועיל כרבא, ואין לומר שאבבי ורבא נחלקו כשלא סמכו ואם סמכו מועיל גם לרבא שהיה יציע בבית בר חבו שנחלקו בו אבבי ורבא כל ימיהם, ומשמע גם כשסמכו עליו.

משנה לת"ק אפשר לעשות לחי גם מדבר שיש בו רוח חיים, ולר"מ אסור, לת"ק יש טומאת גולל בדבר שיש בו רוח חיים עמוד ב ולר"מ טהור, לת"ק כותבים עליו גט ולר' יוסי הגלילי פסול. גמרא ר"מ סובר שדבר שיש בו רוח חיים לא עושים ממנו דופן לסוכה ולחי למבוי ופסים לביראות וגולל לקבר, ור' יוסי הגלילי הוסיף שגם לא כותבים עליו גט אשה, שכתוב בפסוק וכתב לה ספר ואפשר בכל דבר שכתוב וכתב לה וספר בא לומר שכמו שספר אין בו רוח חיים ואינו אוכל, כך כותבים רק בדבר שאין בו

דף יד לכאורה אם הקורה רחבה לקבל אריח צריך ברחבה טפח וחצי, יש לומר שרוחב טפח ממה שנשאר מהאריח ממרח בטיט בשיפוע משני צידי הקורה, רבה בר רב הונא אמר שהקורה צריכה להיות בריאה לקבל אריח אך מעמידה אין צריכים להיות בריאים לקבל אריח, ורב חסדא סובר שגם המעמידים צריכים להיות בריאים לקבל קורה ואריח.

רב ששת אמר שאם הניח קורה על מבוי ופרס עליה מחצלת והגביה מהקרקע ג' אין כאן לא קורה ולא מחיצה, שהקורה מכוסה ותחת המחיצה יש בקיעת גדיים.

שנו בברייתא שקורה שיוצאת מכותל אחד ואינה מגיעה לכותל שני או ב' קורות יוצאות מהכתלים ואינם מגיעות זו לזו פחות מג' הוא לבוד ולא צריך קורה נוספת, ויותר מג' צריך קורה נוספת ולרשב"ג יש לבוד עד ד', וכן אם יש ב' קורות תואמות ואין בכל אחת מהם לקבל אריח אם מקבלות יחד אריח ברוחב טפח לא צריך להביא קורה נוספת ויותר מטפח צריך להביא קורה נוספת, ולרשב"ג אם מקבלות אריח לרחבו ג' טפחים לא צריך קורה נוספת ויותר מג' צריך קורה נוספת, לר' יוסי בר יהודה אם אחת למעלה ואחת למטה מצטרפות ובלבד שלא תהיה אחת מהם למעלה מכ' אמה או פחות מ' טפחים, ואבבי אמר שהוא סובר כאבוי ר' יהודה שאומרים רואים לצרף שניהם והוא חולק עליו שפסול למעלה מכ', רב יהודה לימד את רב חייא בן רב לפני אביו שמועיל רחבה לקבל אריח אף באינה בריאה, ורב אמר לו שילמד שצריך רחבה ובריאה וברחבה ד' מועיל לרב גם כשאינה בריאה.

המשנה הוסיפה אפילו ראויה להחזיק דלת קש ויש חידוש בזה שלא צריך דוקא מינה, כשהיא עקומה רואים כאילו היא פשוטה והחידוש הוא כר' זירא שמועיל גם כשהיא במבוי ועקמימותה חוץ למבוי או שהיא למעלה מכ', ודוקא בשיעור שאם ינטל העקמימות יהיה תוך ג' טפחים, והחידוש הוא כשעקמימותה חוץ מהמבוי שלא חוששים שימשך חוץ למבוי. עגולה רואים כאילו מרובעת והחידוש בזה שכשיעור ההיקף ג' טפחים ברוחב יש טפח, ור' יוחנן למד זאת מים של שלמה שהיה רחב שפתו עשר אמות וקו שלושים אמה סובב אותו, ועובי השפה לא נחשב שהיה דק כפרח שושן שכתוב ושפתו כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכיל, ומשהו נוסף לא נחשב שמחשיבים את ההקף מתוכו, והוא היה מחזיק שיעור ק"ג מקואות ומקוה הוא מ' סאה שכתוב את בשרו במים עמוד ב שכל גופו במים, והשיעור הוא אמה על אמה בגובה ג' אמות, ושיעורו חכמים מ' סאה ולפ"ז מספיק נפח של ארבע מאות וחמישים אמות וזה בריבוע וים של שלמה היה עגול ואמנם מרובע יותר מהעגול רבע וא"כ מספיק שיעור קכ"ה מקואות, יש לומר כמו ששנה רמי בר יחזקאל שג' אמות תחתונות מגובה ים של שלמה היה מרובע וב' אמות עגולות, וודאי העליונות עגולות שכתוב שפתו עגול, אך לא יתכן שרק אמה אחת היתה עגולה כי כתוב אלפיים בת יכיל ובת הוא ג' סאין שכתוב מעשר הבת מן הכור וא"כ יש ו' אלפים סאים, ומה שכתוב מחזיק בתים שלשת אלפים הוא למדת הגודש, ואבבי הוכיח מזה שגודש הכלי הוא שלישי וכן כתוב במשנה ששידה תיבה ומגדל וכוורת הקש והקנים ובור של ספינה אלכסנדריה, אף שיש להם שוליים והם מחזיקים מ' סאים בלח שהם ב' כור ביבש טהורים.

משנה גובה הלחיים לפחות י' טפחים ורחבם ועביים כל שהוא, ולר' יוסי רחבם ג' טפחים. גמרא לכאורה כתוב במשנה לחיים וזה כדעת ר"א שצריך ב' לחיים, ואין לומר שהמשנה נקטה לחיים משל העולם, שהרי בקורה כתוב לשון יחיד ולא נקטו על של העולם, אלא יש לבאר במשנה שמה שנחלקו ר"א וחכמים בלחיים גובהם י' ורחבן כל שהוא ור' חייא שנה אפילו כחוט הסרבל. שנו בברייתא שאם עשה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי אך זה פשוט שלא יהיה יותר מחצי מבוי ויש לומר שהחידוש הוא שיש לו חצי מבוי ולא גוזרים שיבא להשתמש בכלולו, ורבא סובר שאם

רוח חיים ואינו אוכל, ורבנן דורשים שלא כתוב בספר ומהמילה ספר לומדים שכתוב סיפור דברים, והם לומדים מוכתב לה שמתגרשת רק בכתיבה ולא בכסף שלא נקיש יציאה מהויה שאפשר גם בכסף, ור' יוסי הגלילי לומד זאת מספר כריתות ספר כורתה מבעלה ולא דבר אחר, ורבנן לומדים מכריתות שבגירושין צריך דבר הכורת בינו לבינה שאם התנה עמה בגירושין ע"מ שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך לעולם אינה מגורשת כיון שאינה כרותה ממנו ואם אמר עד ל' יום מגורשת, ור' יוסי הגלילי לומד זאת מהיתור של כרת כריתות ורבנן לא דורשים יתור כזה.

משנה שיירא שבבקעה שהוקפה בכלי בהמה מותר לטלטל בתוכה ודוקא כשיש גדר י' טפחים ולא יהיה פירצות שיתירות מהבנין ודוקא עד י' אמות הפרצה כפתח ויותר מכך אסור. **גמרא** לרב פפא פרוץ כעומד מותר שהקב"ה לימד את משה שהרוב שלא יהיה פרוץ, ולרב הונא בר רב יהושע אסור שה' לימד את משה שיגדרו את הרוב, ואין להוכיח מהמשנה שכתוב שלא יהיו פרצות יתירות על הבנין ומשמע שכבנין מותר, שיש לומר שאם בנין יותר על הפרצה מותר, אך קשה שצריך לכתוב ובלבד שלא יהיו הפרצות כבנין, ואין להוכיח כרב פפא מהמשנה שהמקרה סוכתו בשפודים שאם יש ריוח ביניהם כמותם כשרה שניתן לומר שמדובר שהכשר נכנס ויוצא, ולר' אמי אין לומר שיצמצם שמדובר שמעדיף הסכך כשר, ולרבא אם הסכך פסול היה שתי לרוחב נותן את הכשר ערב או להפך. ואין להוכיח מהברייתא של שיירא שבבקעה והקיפוח גמלים באוכפים ובעביטיים במשאות

דף טז בקנים או בקלחי ירקות מטלטלים בתוכה, ובלבד שלא יהיה בין גמל לגמל כמלא גמל, וכן בין אוכף לאוכף כמלא אוכף ובין עביט לעביט כמלא עביט, שניתן לבאר שמדובר בנכנס ויוצא, ואין להוכיח ממה שכתוב בכלאים שיש ג' מידות במחיצות מה שהוא פחות מג' צריך שלא יהיה בין אחד לשני ג' טפחים שעובר שם הגדי בקלות, מג' ועד ד' צריך שלא יהיה בין אחד לשני כמלאו שלא יהיה פרוץ כעומד, ובעומד מרובה על הפרוץ אסור אף כנגד העומד, מד' אמות עד י' צריך שלא יהיה בין אחד לשני כמלאו שלא יהיה פרוץ כעומד, ואם פרוץ כעומד מותר כנגד העומד ואסור כנגד הפרוץ, ובעומד מרובה על הפרוץ מותר אף כנגד הפרוץ, נפרץ יותר מ' אסור, היו קנים הדוקרנים וחיברם למעלה מותר גם יותר מ' וכתוב מפורש שלא יהיה כמלאו כרב הונא, ורב פפא יבאר שמדובר בנכנס ויוצא, ומדויק כך שכתוב שאם היה פרוץ מרובה אסור אף כנגד העומד ומשמע שכעומד מותר, ורב הונא יבאר שיש לדייק מהסיפא להיפך שבעומד מרובה על הפרוץ מותר גם כנגד הפרוץ ומשמע שכפרוץ אסור, ורב פפא יסבור שהעיקר הוא הרישא שפרוץ כעומד מותר וכתבו בסיפא עומד מרובה אגב הרישא, רב הונא יבאר שהעיקר הוא הסיפא וברישא כתבו פרוץ מרובה אגב הסיפא, ולרב פפא מובן שלא עירבו את הבבות במשנה שג' ופחות מג' אין דינם שוה שבעומד ג' יכול להיות שהפרוץ ג', אך לרב הונא אפשר לערבם שגם בעומד ג' צריך שהפרוץ יהיה פחות מג' כמו בעומד פחות מג', אך יש לומר שלא עירבו את הבבות כי זה ב' דיני פסול שברישא הפסול בגלל גדיים העוברים ובסיפא בגלל פרוץ כעומד, ולכאורה ברישא המשנה כרבנן שלבוד הוא בג' טפחים, אך בהמשך המשנה כל שהוא ג' ומג' ועד ד' **עמוד ב** הוא כדעת רשב"ג שלבוד הוא גם בד' שהרי לרבנן אין הבדל בין ג' לד' ואביי אומר שגם הסיפא כרבנן והם מודים שכדי להתיר כנגדו צריך ד' שהוא מקום חשוב, רבא אומר שגם הרישא כרשב"ג והוא גם יודה שתחת המחיצה השיעור הוא ג' כי יש שם בקיעת גדיים, ואין להוכיח שלא כרב פפא מהברייתא שדפנות שרובם פתחים וחלונות מותר כשהעומד מרובה, ואין הכוונה שהרוב חלונות כי זה פרוץ מרובה אלא שריבה בהם פתחים וחלונות וכתוב שבעומד מרובה מותר ומשמע שכפרוץ אסור, ובכ"ז הלכה כרב פפא כי משנתנו מדויקת כמותו שכתוב שלא יהיו פרצות יתירות על הבנין ומשמע שכבנין מותר.

משנה מותר להקיף בג' חבלים אחד מעל השני ובלבד שלא יהיה הבדל ביניהם ג' טפחים, ושיעור כל החבלים טפח וקצת יותר שיחד יהיו י' טפחים, ומותר להקיף בקנים כשאין ביניהם ג' טפחים לר' יהודה מותר חבלים וקנים רק בשיירא, ולחכמים מותר בכל מקום, לר' יוסי בר יהודה מחיצה היא רק עם שתי וערב

ולרבנן מספיק אחד מהם. **גמרא** רב המנונא אמר בשם רב שמועיל עומד מרובה במחיצה של שתי, ורב המנונא הסתפק במחיצה של ערב ואביי רצה להוכיח מהמשנה של חבלים שצריך שהם גם יהיו יותר מטפח ואם נאמר שמועיל בערב יועיל גם בחבל משהו שיעשה עומד מרובה עם לבוד בג' חבלים ונשאר ד', אך יש לומר שבשיריים ד' אם יהיו למטה יש שם בקיעת גדיים ואם יהיו למעלה יבא האויר מב' הצדדים ויבטלה ואם יהיה באמצע יש עומד מרובה מב' רוחות ואם כן לאביי יוצא שיש עומד מרובה מב' רוחות, אלא רב המנונא הסתפק במחיצת שהיא ז' טפחים ומשהו וחקק בה ג' והשאר ד' ומשהו ומעמידה פחות מג' לקרקע, רב אשי אומר שהספק הוא במחיצה תלויה כמו ששאל רב טבלה את רב אם היא מתירה בחורבה ורב אמר שהיא מתירה רק במים, שהקילו רק במים.

משמע במשנה שלר' יהודה לא מועיל חבלים ביחיד, ויש ברייתא שלר' יהודה לא התירו ליחיד יותר מבית סאתים ומשמע שבית סאתים מותר גם ליחיד, ור"נ או רב ביבי בר אביי מבארים שמדובר לתת להם כל צרכם שהם שאלו על ר' יוסי בר' יהודה שאמר שמחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה ושם הוא אמר שאין הבדל בין יחיד לשיירא בחבלים, והחילוק הוא רק שליחיד נותנים בית סאתים וכן לשניים ולשיירא בית שש סאים ולחכמים בין יחיד בין שיירא נותנים להם כל צרכם ובלבד שלא יהיה בית סאתים פנוי, ומה שאמר ר' יוסי במשנה שליחיד לא מועיל היינו לתת כל צרכו, ר"נ דרש בשם רבינו שמואל שליחיד או שניים מותר עד בית סאתים וג' הם כשיירא ונותנים להם בית ו' סאין ושאלו אותו שזה כר' יוסי בר יהודה ור"נ חזר בו ודרש שוב שליחיד ולשניים נותנים בית סאתים וג' הם כשיירא ונותנים להם כל צרכם,

דף יז והרישא כר' יוסי והסיפא כרבנן וברישא אביו ר' יהודה כשיטתו, רב גידל אמר בשם רב שג' לפעמים אסורים בה' ופעמים מותרים אף בז', אמרו לו האם אמר רב כך והוא נשבע בתורה נביאים וכתובים שכן, ורב אשי רצה לבאר שאם היו צריכים לו' והקיפו ז' מותרים גם בז' היו צריכים ה' והקיפו ז' אסורים אף בה' ומה שכתוב ובלבד שלא יהיה בית סאתים פנוי אין הכוונה שפנוי מאדם אלא מכלים.

אם היו ג' אנשים שהקיפו הרבה ומת אחד מהם או שהיו שניים ונוספו עליהם נחלקו בזה רב הונא ורב יצחק אם הדרים גורמים ואסור במת, ומותר בנוספו, או תחילת שבת גורמת, ומותר במת ואסור בנוספו, ולכאורה רב הונא הוא הסובר ששבת גורמת שרבא שאל את רב הונא ורב הונא שאל את רב יהודה במקרה שעירב דרך פתח או חלון ונסתמו בשבת, ואמר רב יהודה שהואיל והותר בתחילה הותר. ואין לומר שנחלקו במחלוקת ר' יוסי ור' יהודה בחצר או בית שנפרצה מב' רוחות, ומבוי שניטל קורתו או לחיו שלר' יהודה מותר לאותה שבת ואסור אח"כ ור' יוסי סובר שאם מותר לשבת זו מותר אח"כ ואם אסור אח"כ אסור גם בשבת זו, וא"כ רב הונא כר' יהודה ורב יצחק כר' יוסי ורב הונא יאמר שגם ר' יוסי יודה בשיירא שמת אחד מהם כיוון שהמחיצות קימות, ורב יצחק אומר שגם ר' יהודה יודה כאן כשאין דיורים.

חכמים במשנה אומרים שמספיק דבר אחד ונחלקו על ת"ק ביחיד בישוב שלת"ק מועיל רק בדרך ולחכמים אפילו בישוב.

משנה ד' דברים פטרו במחנה שמותר לקחת עצים מכל מקום ולא חששו לגזל, ופטורים מרחיצת ידים, ומלעשר דמאי, ומלערב עירובי חצירות, אם כל אחד הקיף עצמו. **גמרא** מותר ליוצאים למלחמת רשות לקחת עצים יבשים ור' יהודה בן תימא מתיר גם לחנות בכל מקום, ובמקום שנהרגים שם נקברים, ולכאורה תקנת העצים הוא תקנת יהושע שהתנה י' תנאים שירעו בחורשות וילקטו עצים מהשדות, ויש לומר שיהושע תיקן בסוג קוצים ומחוברים ולחים, ואח"כ פטרו גם בעצים אפילו תלושים ויבשים.

מה שאמרו שנקברים במקום שנהרגו, לכאורה זה פשוט שהרי מת מצוה קונה מקומו, ויש לומר **עמוד ב** שהחידוש הוא גם כשיש להם קוברים שמת מצוה הוא רק כשאין לו קוברין או קורא ואחרים עונים לו, ובנהרגים נקברים במקומם גם כשאין מת מצוה, וקשה ממה ששינוי שהמוצא מת בדרך רבים מפנהו לצד הדרך, כשיש שדה בור ושדה ניר עדיף לפנותו לשדה בור, כשיש

שדה חרושה ושדה זרועה עדיף לשדה ניר ואם שניהם חרושות או זרועות מפנה לצד שירצה, א"כ רואים שלא קנה מקומו, יש לומר שגם במת מצוה אם מוטל ממיצר למיצר של הדרך מותר לפנות כדי שכהנים יוכלו לעבור בדרך וכיון שהתחיל לפנות יכול לפנות לצד שירצה.

פטרון במחנה רק ממים ראשונים ולא מאחרונים שהם חובה שיש במאכל מלח סדומית שמסמא את העינים ושיעורו קורט בכור שלם, רב אשי אומר שהמודד מלח למכור אינו צריך ליטול דינו. **במחנה** התירו דמאי ששינו שמתאכלים עניים ואכסנאים דמאי ולב"ש אסור.

פטורים לערב במחנה דוקא עירוב חצירות אך עירובי תחומין חייבים שר' חייא שנה שלוקים על עירובי תחומין, ור' יונתן שאל הרי לא לוקים על לאו שכתוב באל ואמנם אוב וידעוני גם כתוב באל, אל תפנו אל האובות, ור' יונתן התכוון להקשות שלא לוקים על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, ולא של אל יוציא הוא איסור שקילה של הוצאה ורב אשי אומר שזה הולך לפי הכתיב אל יצא.

פרק עושים פסים

משנה עושים פסים לבארות לר' יהודה עושים ארבע דיומדים שנראים כח' ולר"מ ח' שנראים כ"ב ד' דיומדים וד' פשוטים וגובהם י' ורחבן ו' לר"מ ביניהם כשיעור מלא ב' רבקות של ג' בקר, ולר' יהודה ד' רבקות, והפרות קשורות ולא מותרות רבקה אחת נכנסת ואחת יוצאת, מותר להקריב הפסים לבאר ובלבד שראשה ורובה של הפרה בפנים ושותה,

דף יח מותר להרחיק כמה שרוצה אך ירבה בפסים לר' יהודה מותר רק עד בית סאתים אמרו לו שרק בגינה וקרפף הגבילו לבית סאתים ובדיר וסהר של בהמות או רחבה שאחרי בתים או חצר מותר כמה שרוצה אפילו בית ה' או י' כורים ויכול להרחיק כמה שרוצה אך ירבה בפסים. **גמרא** לכאורה המשנה לא כחנניה שאומר בבב"א שלא עושים פסים לבאר אלא חבלים ולת"ק פסים לבאר וחבלים לשיירא, ויש לומר שבבב"א הוא דיבר על בורות, אך יודה שעושים פסים לבארות, ולשיירא בתרא רצו לדייק בחנניה שלא אמר חבלים לבאר ופסים לבאר וא"כ חנניה סובר שלא עושים פסים גם לבארות, אך יש לומר שת"ק דיבר על שיירא ולכן אמר פסים לשיירא אך חנניה יודה שלבאר עושים פסים, ואין לומר שהמשנה לא כר"ע שאומר שבין באר ובאר הרבים ובאר היחיד עושים פסים אך בור היחיד עושים רק מחיצה, ובמשנה כתוב ביראות ומשמע שבורות של רבים לא, ויש לומר שהמשנה נקטה ביראות שבזה אין חילוק בין יחיד לרבים, אך יתכן שברבים יועיל פסים בבורות, ואין לומר שהמשנה לא כר' יהודה בן בבא שאומר שאין עושים פסים אלא לבאר הרבים בלבד ובמשנה משמע שעושים לביראות אפילו של יחיד, שניתן לפרש במשנה ביראות של העולם.

דיומדים פירש ר' ירמיה בשם ר"א דו עמודים וכן במשנה בדמאי שכל עצי השיתים פטורים מדמאי חוץ מהדיופרא שהוא אילן העושה פירות פעמיים בשנה, וכן דרשו על אדם הראשון שהיו לו דו פרצופים שכתוב אחר וקדם צרתני, ורב ושמואל נחלקו בפסוק ויבן את הצלע אם האשה נעשתה מפרצוף נוסף או מזנב, ולמ"ד פרצוף מובן הפסוק אחר וקדם צרתני, ומ"ד זנב יבאר את הפסוק כרב אמי אחר למעשה בראשית, וקודם לפורענות, אחרון למעשה בראשית שנברא אחר כולם בע"ש, וקדם לפורענות אין לפרש בקללה שהרי הנחש התקלל הראשון אלא בפורענות המבול כתוב וימח את כל היקום מאדם עד בהמה, למ"ד פרצוף מובן מה שכתוב וייצר פעמיים האות י, ומ"ד זנב יבאר כר' שמעון בן פזי שדרש אוי לי מיצרי אם לא אשמע לו ואוי לי מיוצרי אם אשמע ליצרי, למ"ד פרצוף מובן הפסוק זכר ונקבה בראם ומ"ד זנב יבאר כר' אבהו שהקשה שבפסוק בצלם אלוקים עשה אותו כתוב בלשון יחיד והוא מבאר שבתחילה עלה במחשבה לבראות שנים ולמעשה נברא אחד, למ"ד פרצוף מובן הפסוק ויסגור בשר תחתנה ולמ"ד זנב יש לבאר כדברי רב זביד או ר' ירמיה או ר"נ בר יצחק שסגר בבשר במקם חתך, למ"ד זנב מובן הפסוק ויבן ומ"ד פרצוף יבאר כר"ש בן מנסיא שהקב"ה קלע שיערה של חווה והביאה לאדם הראשון שבכרכי הים קוראים לקליעת שיער בנייתא,

ורב חסדא ויש ששנו בבב"א שהקב"ה עשה את חווה כבנין אוצר **עמוד ב** רחב מלמטה וצר למעלה לקבל פירות, כך יצר את האשה רחבה למטה וצרה למעלה לקבל הוולד, ויביאה אל האדם שעשה לו שושבינות ולומדים מכאן שגדול עושה שושבינות לקטן, ר"נ בר יצחק אומר שלמ"ד פרצוף האיש הלך בראש ששינו שאסור ללכת אחר אשה אפילו אשתו ואם נזדמנה לו בגשר יסלקנה לצד והעובר אחר אשה בנהר שמרימה בגדיה אין לו חלק לעוה"ב, ושנו בבב"א שהמרצה מעות מידו ליד אשה כדי להסתכל בה אפילו גדול כמשה שקבל תורה מיד ה' לא ינקה מדין גהנם וע"ז נאמר יד ליד לא ינקה רע שגהינם נקרא רע, ר"נ אומר שמנוח היה עם הארץ שכתוב וילך מנוח אחר אשתו ור"נ בר יצחק שואל שבאלקנה כתוב וילך אלקנה אחר אשתו וכן באלישע כתוב וילך אחריה אלא הכוונה אחר דבריה ועצתה, לר"נ מנוח לא קרא בילדותו אצל רבו שכתוב אצל רבקה ותלכנה אחרי האיש ולא לפניו, ר' יוחנן אומר שעדיף ללכת אחרי אריה ולא אחר אשה ועדיף אחר אשה ולא אחר עבודת כוכבים ועדיף אחר ע"ז ולא אחר ביהכנ"ס בשעה שמתפללים, ואומר ר' ירמיה **פסק עושה פסים**

שכל השנים שאדם הראשון היה בנידוי הוא הוליד רוחים שדים ולילים שכתוב בשת ויולד בדמותו כצלמו ועד עכשיו הוליד לא בדמותו כצלמו, אך קשה בבב"א שר"מ אומר שאדם הראשון הוא חסיד שכשראה שנקנסה עליו מיתה ישב ק"ל שנה בתענית ופרש מאשתו והעלה זרוי תאנים על בשרו, ור' ירמיה דיבר על ש"ז שראה לאנסו.

עוד אמר ר' ירמיה שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו שכתוב אצל נח כי אותך ראיתי צדיק לפניי ושלא בפניו כתוב איש צדיק תמים היה בדורותיו, עוד אמר ר' ירמיה שכתוב אצל היונה עלה זית טרף בפיה שאמרה היונה עדיף לי מזונות מרים כזית שמסורים מה' ולא מתוקים כדבש מידו של בשר ודם, שכתוב כאן טרף ובמקום אחר כתוב הטריפני לחם חוקי, עוד אמר ר' ירמיה שבית שנשמעים בן דברי תורה בלילה אינו נחרב שכתוב ולא אמר איה אלוק עושי נותן זמירות בלילה, עוד אמר ר' ירמיה שמיום שחרב ביהמ"ק העולם משתמש בב' אותיות שכתוב כל הנשמה תהלל קה הללויה, עוד אמר ר' ירמיה שנתקלה בבל נתקללו אף שכניה שכתוב ושמתיה למורש קיפור ואגמי מים, נתקללה שומרון נתברכו שכניה שכתוב ושמתיה שומרון לעי השדה למטעי כרם.

דף יט עוד אמר ר' ירמיה שאין מדת הקב"ה כמדת בשר ודם שאדם שהתחייב מיתה למלך סוגרים פיו בחכה שלא יקלל את המלך, ואדם שמתחייב מיתה למקום שותק שכתוב לך דומיה תהילה וגם משבח שכתוב תהלה, והוא כמקריב קרבן שכתוב ולך ישולם נדר, כמו שאמר ריב"ל על הפסוק עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה, עוברי נאמר על העוברים רצון ה' ומעמיקים להם גהינם ובוכים ומורידים דמעות כמעין של שיתין ומצדיקים עליהם את הדין ואומרים רבש"ע יפה דנת יפה זכית יפה תקנת גהינם לרשעים וגן עדן לצדיקים, ומה שאמר ר"ל שרשעים אינם עושים תשובה אפילו על פתח גהינם שכתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי, ולא כתוב שפשעו אלא עדיין פושעים הם זה מדובר על פושעי עכו"ם אך פושעי ישראל עושים תשובה, כמו שאמר ר"ל שאפילו פושעים שבישראל אין אש גהינם שולטת בהם ק"ו ממזבח הזהב שהיה בעובי דינר זהב עמד הרבה שנים והאש לא שלטה בעץ, פושעי ישראל שמלאים מצוות כרימון שכתוב כפלח הרימון רקתך שאפילו הריקים מלאים מצוות כרימון ק"ו שאין גהנם שולט, ומה שכתוב עליהם עוברי בעמק הבכא הכוונה שהם נמצאים שעה בגהינם ואברהם אבינו מעלה אותם, חוץ ממי שבעל נכרית שנמשכת עולתו ולא ניכרת, ורב כהנא שאל על דיוקן של ר"ל שכתוב אני ה' המעלה וכתוב המוציא וזה ודאי היה לשעבר וא"כ גם בפושעים מדובר לשעבר.

עוד אמר ר' ירמיה שיש ג' פתחים לגהינם אחד בים אחד במדבר ואחד בירושלים במדבר כתוב וירדו כל אשר להם חיים שאולה בים שכתוב אצל יונה מבטן שאול שועתי, בירושלים שכתוב נאום ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים ולכאורה יש עוד פתחים כמו שאמר ר' מריון בשם ריב"ל או ר' יוחנן בן זכאי שיש ב' תמרות בגיא בן הינם שעולה מביניהם עשן ועליהם שנו במשנה

ציני הר הברזל כשירות ושם פתח גהינם, ויש לומר שזה הפתח שבירושלים.

ריב"ל אומר שיש ז' שמות למה שכתוב **שאל** שכתוב מבטן שאל שועתי, **אבדון**, שכתוב היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון, **באר שחת** שכתוב כי לא תעזוב נפשי לשאל לא תתן חסידך לראות שחת, **בור שאון וטיט היון** שכתוב ויעלני מבור שאון מטיט היון, **צלמוות** שכתוב יושבי חשך וצלמוות, **ארץ התחתית** לומדים מגמרא, ולכאורה נקרא גיהנם יש לומר שהוא נקרא כך ע"ש **גיא שנכנסים אליה על עסקי חנם** שזה עריות, ומה שנקרא **תפתה** זה ע"ש שהמתפתה ביצרו נופל שם.

ר"ל אומר שאם גן עדן הוא בא"י פתחו בבית שאן ואם פתחו בערב זה בבית גרם ואם הוא בין הנהרות פתחו בדומסקנין, כבבל היה אביי משתבח בפירות של עבר ימין הנהר ורבא מפירות של הרפניא.

המשנה אומרת קשורות ואינם מותרות מיותר ויש לבאר שהמשנה באה לומר שלא מספיק כעין קשורות אלא לגמרי אינם מותרות. **אחת נכנסת ואחת יוצאת הולך על הרבקות.**

שיעור ראשה ורובה של פרה ב' אמות ועוביה אמה וב' שליש, **עמוד ב' ולר"מ** הם כ' יחד ולר' יהודה כ"ג או כ"ד, ואף שלר"מ יוצא י' בדיוק אלא נקט כ' בגלל שלר' יהודה אין מדה מדויקת אלא בין י"ג ל"ד, רב פפא אומר קצת פחות מ"ד, ואמר רב פפא שבבור ח' לא צריך פשוטים לכו"ע ובבור י"ב צריך פשוטים לכו"ע ונחלקו בין ח' ל"ב שלר"מ צריך ולר' יהודה לא, ואף שיש ברייתא שכתוב את שיעור עובי הפרות רב פפא לא שמע את הברייתא הזו.

אביי שאל מה הדין לר"מ אם האריך בדיומדים כשיעור פשוטים אמר רבה כתוב ובלבד שירבה בפסים משמע שיאריך הדיומד, ויש לדחות שמוסיף פשוטים, ואין לדייק ממה שכתוב שירבה בפסים ולא כתוב ירבה פסים שיתכן שהיה כתוב עד שירבה פסים, ללישנא בתרא דייק רבה ובלבד שירבה בפסים שמרבה פשוטים, ויש לדחות שמאריך בדיומדים ומדויק ממה שכתוב ירבה בפסים ולא כתוב ירבה פסים.

אביי הסתפק אם לר' יהודה יותר מ"ג ושליש מותר אם יוסיף פשוטים או שיאריך את הדיומד, ויש לדייק מהסיפא במשנה שאמרו לר' יהודה האם אתה לא מודה בדיר סהר ומוקצה שאפשר ה' כורים ואמר להם זו מחיצה ואלו פסים, ואם מאריך בדיומדים א"כ הוא מחיצה גם לבור שהעומד מרובה, ואפשר לבאר בדבריו שזה מתורת מחיצה שפרצתו ב' ובפסים זה תורת פסים שפרצתם ב"ג ושליש.

אביי הסתפק בתל שנהיה גבוה י' טפחים תוך ד' אמות אם מועיל כדיומד, אמר רבה שיש ברייתא שר"ש בן אלעזר אומר שאם היתה אבן מרובעת, רואים אם יש לחקוק בה אמה לכאן ולכאן מועילה כדיומד ואם אין בה אמה על אמה אינה כדיומד ור' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה אומר שגם באבן עגולה רואים אם אפשר לחקוק בה ולחלקה אמה על אמה נחשבת כדיומד, ונחלקו אם אומרים פעמיים רואים שלר"ש בן אלעזר אומרים רק רואים אחד ולר' ישמעאל אומרים ב' רואים.

אביי הסתפק במחיצת קנים שיש קנה פחות מג' לאחר אם נידון כדיומד אמר רבה שכתוב היתה שם גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד, א"כ מועיל גם פחות מג' לקנה אחר, ויש לדחות שמדובר בקנים רצופים, אך לפ"ז זה בדיוק כאילן, ואם נאמר שמועיל קנה פחות מג' זה כגדר א"כ יש ב' צורות של גדר א"כ יש גם ב' צורות של אילן, וללישנא בתרא אביי הסתפק על קנים מחוברים, והוכיח רבה מחיצת הקנים שמועיל קנים מחוברים, ויש לדחות שמדובר בקנה קנה פחות מג' אך א"כ זה כמו גדר וא"כ קנים מחוברים הם כאילן אלא שיש ב' צורות של אילן וא"כ ניתן לומר שכתבו ב' צורות של גדר.

דף כ אביי הסתפק בחצר שראשה נכנס בין הפסים אם מותר להכניס אליהן מהפסים ולהעביר לביניהם, ורבה אמר שמותר, ובשני חצירות אסור, ורב הונא אסר בשני חצירות אפילו עירבו שמא יאמרו שהערוב מועיל גם לבין הפסים, ורבה מתיר בעירבו, ואביי הוכיח מברייתא מפורשת שחצר שנכנסת לבין הפסים מותר

וב' חצירות מותר רק אם עירבו, ורב הונא יבאר בברייתא הזו שמדובר שהחצירות מעורבות ביניהם בפרצה גדולה.

אביי הסתפק במקרה שיבשו המים של הבאר בשבת, ורבה אמר שההיתר של הפסים הוא בגלל המים ואם אין מים בטלה המחיצה, ורבין הסתפק אם יבשו המים בשבת ובאור בשבת, ואמר לו אביי שרבה אמר שיבשו אסור וגם באו יהיה מותר שזה מחיצה הנעשית בשבת שמותר בין אם נעשתה במזיד או שוגג ורצון, אך ר"נ אמר שמחיצה זו מועילה רק לחייב את הזורק לתוכה אך אסור לטלטל בה, ויש לומר שר"נ אסר לטלטל רק בנעשית במזיד ולא כשנעשה בשוגג.

ר"א אומר שהזורק מרה"ר לבין הפסים חייב וזה פשוט בבאר כי זה מועיל למלאות מים אלא מדובר שעשה פסים ללא בור, ופשוט שמועיל שאם מועיל בבור ודאי נחשב רה"י, והחידוש הוא שמועיל אף כשרבים בוקעים שם והרבים אינם מבטלים מחיצה ואמנם אמר זאת ר"א לגבי המשנה שר' יהודה אמר שאם דרך הרבים מפסיקה את הפסים יסלקם לצדדים וחכמים אומרים שא"צ ואמרו ר' יוחנן ור"א שהודיעו לנו כאן את כוחם של המחיצות ויש לומר שר"א חידש בשני המקומות לומר שסובר כך ולמדו מקרה אחד מהמקרה השני.

כתוב במשנה שלא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ולא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י אלא אם מכניס ראשו ורובו למקום שותה שם, **עמוד ב' וכן** בגת לגבי אדם שצריך ראשו ורובו, ויש להסתפק בפרה אם צריך ראשה ורובה, אם מחזיק בכלי ולא מחזיק בפרה ודאי צריך ראשה ורובה, והספק הוא כשמחזיק בה ובכלי, ואין להביא ראיה מהמשנה שכתוב ובלבד שתהא הפרה ראשה ורובה בפנים ושותה ולכאורה מדובר שאוחז בה ובכלי, ויש לדחות שאוחז רק בכלי אך לכאורה אסור למלאות מים בשבת ולתת לבהמה אך מותר למלאות ולשפוך והיא שותה מעצמה, ומבאר אביי שזה אסור רק באבוס העומד ברה"ר כשהוא גבוה י' ורחב ד' וראשו אחד בין הפסים וגוזרים שמא יראה שהאבוס מקולקל וילך לתקנו ויקח הדלי אתו ד' אמות ברה"ר, ולכאורה במקרה כזה אינו חייב שרב ספרא אמר בשם רב אמי בשם ר' יוחנן שהמפנה חפץ ברה"י מצד לצד ונמלך והוציאו פטור כיון שלא עקר מתחילה להוציאו, אלא גוזרים שיתקנו ויכניסו מרה"ר לרה"י, ללישנא בתרא הספק בפרה הוא אם מספיק ראשה ורובה, אם מחזיק אותה ואת הכלי אין ספק שמספיק ראשה ורובה והספק הוא כשאינו מחזיקה, ואין להוכיח מהמשנה שתהא פרה ראשה ורובה בפנים, ואין לומר שמחזיק גם אותה כי אסור לתת לבהמה אלא מניח לפניו והיא שותה מעצמה, אך אביי אמר שאסור רק באבוס העומד ברה"ר גבוה י' שראשו נכנס בין הפסים ויראה שיתקלקל האבוס ויכניס הדלי אתו אך באופן זה אינו חייב כר' יוחנן שהמפנה חפץ מצד לצד ונמלך והוציאו פטור אלא שחששו שיתקן ואח"כ יכניס שוב מרה"ר לרה"י, ואין להוכיח מגמל שראשו ורובו בפנים שאובסים אותו בפנים וזה כמחזיק בו ובכלי ובכ"ז צריך ראשו ורובו, ורב אחא בר הונא אמר בשם רב ששת ששם מדובר בגמל שצוארו ארוך, ויש ברייתא כזו על בהמה ויתכן לומר שמדובר בגמל והברייתות לא נשנו יחד, וכן יש ברייתא שר"א אסר בגמל כיון שצוארו ארוך.

ר' יצחק בר אדא אמר שהותר פסי ביראות רק לעולי רגלים ובברייתא כתוב לבהמה בלבד והיינו לבהמת עולי רגלים, ואדם יורד לבור בעצמו ועולה.